

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ NA hARDTEISTIMÉIREACHTA, 2008

GRÉIGIS ÁRSA — ARDLEIBHÉAL

(400 marc)

AM: 3 Uair

A. Cuir Gréigis ar:—

Bhí Alastar tinn uair amháin. Dúirt an chuid is mó dá chuid dochtúirí go bhfaigheadh sé bás. Ach cheap dochtúir darbh ainm Pilib go bhféadfadh sé é a shábháil lena chóir leighis. Nuair a bhí Alastar ar tí an deoch a ól, thug sclábhaí litir chuige. Tar éis breathnú uirthi, thaispeáin Alastar an litir do Philib. Bhí eagla ar an dochtúir toisc go raibh duine éigin tar éis scríobh sa litir: “Ná bíodh muinín agat as Pilib. Cloisim gur thug an Rí Peirseach airgead dó chun tú a mharú.” Ach d’ól Alastar an chóir leighis láithreach agus ní raibh sé tinn níos mó.

táim tinn: νοσέω. Alastar: ὁ Ἀλέξανδρος. Pilib: ὁ Φίλιππος. cóir leighis: τὸ φάρμακον.
litir: ἡ ἐπιστολή. breathnaím ar: διασκοπέω.

NÓ

B. Léigh an sliocht seo a leanas agus freagair, i nGaeilge, na ceistanna go léir a leanann é:—

(*Tá Cyrus, an Rí Mór, ag máirseáil i gcoinne na Bablóine. Tá pionós á bhagairt aige ar abhainn Gyndes.*)

ὁ δὲ Κύρος ἐπὶ Λαβύνητον τὸν παῖδα τῆς βασιλείας Νιτωκρέως ἐστρατεύετο, ἔχοντά τε τὸ τοῦ πατρὸς τοῦ ἑαυτοῦ ὄνομα Λαβυνήτου καὶ τὴν Ἀσσυρίων ἀρχήν. στρατεύεται δὲ δὴ βασιλεὺς ὁ μέγας καὶ σιτιοῖσι εὖ ἐσκευασμένους ἐξ οἴκου καὶ προβάτοις, καὶ δὴ καὶ ὕδωρ ἀπὸ τοῦ Χοάσπεω ποταμοῦ ἅμα ἄγεται, οὐ μόνου πίνει βασιλεὺς καὶ ἄλλου οὐδενὸς ποταμοῦ. ἔπειτα δὲ ὁ Κύρος πορευόμενος ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα ἐγίγνετο ἐπὶ Γύνδη ποταμῷ, οὐ αἱ μὲν πηγαί εἰσιν ἐν Ματινηοῖσι ὄρεσιν, ῥέει δὲ διὰ Δαρδανέων, ἐκδιδοῖ δὲ ἐς ἕτερον ποταμὸν Τίγρην. τοῦτον δὲ τὸν Γύνδην ποταμὸν ὡς διαβαίνειν ἐπειράτο ὁ Κύρος, ἐνταῦθα αὐτῷ τις τῶν ἱερῶν ἵππων τῶν λευκῶν ἐσβᾶς ἐς τὸν ποταμὸν διαβαίνειν ἐπειράτο, ὁ δὲ ποταμὸς αὐτὸν συμψήσας ὥχεται φέρων. πολὺ δὴ ἐχαλέπαινε τῷ ποταμῷ ὁ Κύρος τοῦτο ὑβρίσαντι, καὶ αὐτῷ ἐπηπέλιψε οὕτω δὴ ἀσθενέα αὐτὸν ποιήσειν ὥστε καὶ γυναῖκας εὐπετῶς τὸ γόνυ οὐ βρεχούσας διαβήσεσθαι.

ἐσκευασμένος: trealmhaithe, (treamh) soláthraithe. τὰ πρόβατα: eallach.
ἡ πηγὴ: tobar, foinse. συμψάω: scuabaim chun siúil. οἴχομαι: réabaim chun cinn.
ἐπαπειλέω: bagraím. εὐπετῶς: gan dua. βρέχω: fliuchaim.

- (a) Scríobh síos **dhá** rud a insítear dúinn faoi Labynetos. (8)
- (b) Cén **trí** rud lena raibh Cyrus trealmhaithe dá thuras? (8)
- (c) Conas a thaispeáin an rí gur bhain tábhacht speisialta le habhainn Choaspes dó? (6)
- (d) Rianaigh cúrsa abhainn Gyndes. (8)
- (e) Déan cur síos ar an gcapall a rinne iarracht an abhainn a thrasnú. (6)
- (f) Cén fáth a raibh Cyrus feargach leis an abhainn? (6)
- (g) Cén pionós a bhagair sé go gcuirfeadh sé ar an abhainn? (8)

A.

(Níl Lysander sásta fanacht go dtí go dtiocfaidh breis saighdiúirí ó Sparta agus déanann sé iarracht an baile Béóiteach Haliartus a shaoradh ó smacht na dTéibheach. Cuireann na Téibhigh ina choinne.)

ὁ δὲ Λύσανδρος οὐκέτι ἡσυχίαν ἔχων ἀνέμενε τὸ ἀπὸ Λακεδαίμονος στράτευμα, ἀλλὰ σὺν οἷς εἶχεν προσῆλθε πρὸς τὸ τεῖχος τῶν Ἀλιαρτίων. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἔπειθεν αὐτοὺς ἀφίστασθαι καὶ αὐτονόμους γίγνεσθαι· ἐπεὶ δὲ τῶν Θηβαίων τινὲς ὄντες ἐν τῷ τείχει διεκώλυον, προσέβαλε πρὸς τὸ τεῖχος. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ Θηβαῖοι, οἳ τε ὀπλίται καὶ οἱ ἰππεῖς, δρόμῳ ἐβοήθουν. ἄδηλον δὴ ἐστὶν εἴτε οὗτοι λαθόντες τὸν Λύσανδρον ἐπέπεσον αὐτῷ εἴτε αἰσθόμενος τοὺς Θηβαίους προσιόντας ὁ Λύσανδρος ὑπέμενεν ὡς κρατήσων. τοῦτο δ' οὖν ἐστὶ σαφές, ὅτι παρὰ τὸ τεῖχος ἡ μάχη ἐγένετο· καὶ τροπαῖον ἔστηκε πρὸς τὰς πύλας τῶν Ἀλιαρτίων. ἐπεὶ δὲ ἀποθανόντος Λυσάνδρου ἔφευγον οἱ ἄλλοι πρὸς τὸ ὄρος, εἰδῶκον ἔρρωμένως οἱ Θηβαῖοι.

XEINEAFÓN (60)

ἡσυχίαν ἔχω: táim neamhghníomhach, fanaim gan chorraí. οἱ Ἀλιάρτιοι: muintir Haliartus.
ἀφίσταμαι: éirím amach. αὐτόνομος: neamhspleách.
ἐπιπίπτω (+ Tuiseal Tabharthach): ionsaím. κρατέω: faighim an ceann is fearr, cloím.
τροπαῖον: trófaí (séadchomhartha a chomórann briseadh ar namhaid). ἔρρωμένως: go bríomhar.

B.

(Ar oileán Corcyra tá an faicsean daonlathach agus an faicsean olagarcach ag troid in aghaidh a chéile i gcogadh cathartha.)

ἀφικομένης δὲ νυκτὸς, ὁ μὲν δῆμος ἐς τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὰ μετέωρα τῆς πόλεως καταφεύγει καὶ αὐτοῦ ἰδρύθη, καὶ τὸν Ὑλλαϊκὸν λιμένα εἶχον· οἳ δὲ τὴν τε ἀγορὰν κατέλαβον, οὐπὲρ οἱ πολλοὶ αὐτῶν ὤκουν, καὶ τὸν λιμένα τὸν πρὸς αὐτῇ. τῇ δὲ ὑστεραία ἠκροβολίσαντό τε ὀλίγα καὶ ἀμφοτέρω περιέπεμπον ἀγγέλους ἐς τοὺς ἀγρούς, παρακαλοῦντές τε τοὺς δούλους καὶ ἐλευθερίαν ὑπισχνούμενοι αὐτοῖς· καὶ τῷ μὲν δήμῳ τὸ πλῆθος τῶν δούλων παρεγένετο ξύμμαχον, τοῖς δ' ἑτέροις ἐπίκουροι ὀκτακόσιοι ἦλθον ἐκ τῆς ἠπείρου. διαλιπούσης δ' ἡμέρας, μάχη αὐθις γίγνεται καὶ ὁ δῆμος νικᾷ ἰσχύϊ τε χωρίων καὶ προὔχων πλῆθει· αἳ τε γυναῖκες τολμηρῶς ξυνεπελάβοντο αὐτοῖς, βάλλουσαι ἀπὸ τῶν οἰκιῶν τῷ κεράμῳ.

TÚCIDIDÉAS (60)

τὰ μετέωρα: na baill uachtair. αὐτοῦ: ansin. ἰδρύομαι: daingním, glacaim ionad.
Ὑλλαϊκός: Hyllaic (ainm cuain). οἳ δέ: an dream eile, i.e. an faicsean olagarcach.
ἠκροβολίζομαι: scirmisím. πλῆθος: an líon is mó, tromlach. ἐπίκουρος: comhghuaillí.
ἠπειρος: mórthír. διαλείπω: imím thart. ἰσχύς: neart. προὔχω: táim níos treise.
ξυνεπιλαμβάνομαι (+Tuiseal Tabharthach): tacaím le. κεράμος: tíleanna dín.

C.

(Tá Chrysothemis díreach tar éis insint dá deirfiúr Electra go bhfuil a ndeartháir Orestes in aice láimhe.
Ní féidir é sin a chur ina luí go héasca ar Electra.)

- ΗΛ. ἄλλ' ἢ μέμνησας, ὦ τάλαινα, κάπὶ τοῖς
σαυτῆς κακοῖσι κάπὶ τοῖς ἐμοῖς γελάσας;
ΧΡ. μὰ τὴν πατρώαν ἐστίαν, ἄλλ' οὐχ ὕβρει
λέγω τάδ', ἄλλ' ἐκείνον ὡς παρόντα νῶν.
ΗΛ. οἴμοι τάλαινα· καὶ τίνος βροτῶν λόγον
τόνδ' εἰσακούσασ' ὧδε πιστεύεις ἄγαν;
ΧΡ. ἐγὼ μὲν ἐξ ἐμοῦ τε κοῦκ ἄλλου σαφῆ
σημεῖ' ἰδοῦσα τῶδε πιστεύω λόγῳ.
ΗΛ. τίν', ὦ τάλαινα, ἰδοῦσα πίστιν; ἐς τί μοι
βλέψασα θάλλη τῶδ' ἀνηκέστῳ πυρί;
ΧΡ. πρός νυν θεῶν ἀκουσον, ὡς μαθοῦσά μου
τὸ λοιπὸν ἢ φρονούσαν ἢ μῶραν λέγῃς.
ΗΛ. σὺ δ' οὖν λέγ', εἴ σοι τῶ λόγῳ τις ἦδονή.

SÓFAICLÉAS (60)

μέμνηνα: táim as mo mheabhair. κάπὶ = καὶ ἐπί.

γελάω ἐπί (+Tuiseal Tabharthach): déanaim magadh faoi. μὰ (+Tuiseal Cuspóireach): níl, faoi ...
νῶν = ἡμῖν. σημεῖον: comhartha. πίστις: cruthú. μοι = εἰπέ μοι. θάλλομαι: táim téite, ar lasadh.
ἀνήκεστος: marfach, dochrach. πρόσ (+Tuiseal Ginideach): faoi, in ainm.
τὸ λοιπόν: as seo amach. φρονούσαν ... μῶραν: tá me tuigthe. μωρός: amaideach.

D.

(Tagann Menelaus go dtí a aoi Telemachus go luath ar maidin. Gléasann Telemachus é féin agus iarrann
cead dul abhaile.)

ἀγχίμολον δέ σφ' ἦλθε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος,
ἀστὰς ἐξ εὐνής, Ἑλένης πάρα καλλικόμοιο.
τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησεν Ὀδυσσεύς φίλος υἱός,
σπερχόμενός ῥα χιτῶνα περὶ χροῖ σιγαλόεντα
δύνεν, καὶ μέγα φᾶρος ἐπὶ στιβαροῖς βάλετ' ᾠμοις
ἤρωσ, βῆ δὲ θύραζε, παριστάμενος δὲ προσηύδα
Τηλέμαχος, φίλος υἱὸς Ὀδυσσεύς θεῖοιο.
“ Ἄτρεΐδη Μενέλαε διοτρεφές, ᾠρχαμε λαῶν,
ἦδη νῦν μ' ἀπόπεμπε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν·
ἦδη γάρ μοι θυμὸς ἔελδεται οἴκαδ' ἰκέσθαι.”

HÓIMÉAR (60)

ἀγχίμολον (+ Tuiseal Tabharthach): gar do. σφι: “iad”, i.e. Telemachus agus a chara.

εὐνή: leaba. καλλικόμος: le gruaig álainn. σπερχόμενος: go deifreach.

σιγαλόεις: geal. φᾶρος: cíoca. στιβαρός: láidir. ᾠμος: gualainn.

θεῖος: mar a bheadh dia, uasal. διοτρεφής: cothaithe ag Séas. ᾠρχαμος: ceannaire.

ἔελδομαι: tá fonn orm.

A.

- (i) Cuir Gaeilge ar: (50)

καὶ μὴν ἢ ἄλλη αἰκία καὶ ἢ ἰσομοιρία τῶν κακῶν, ἔχουσά τινα ὅμως τὸ μετὰ πολλῶν κούφισιν, οὐδ' ὡς ῥαδίᾳ ἐν τῷ παρόντι ἐδοξάζετο, ἄλλως τε καὶ ἀπὸ οἷας λαμπρότητος καὶ αὐχήματος τοῦ πρώτου ἐς οἷαν τελευτὴν καὶ ταπεινότητα ἀφίκτο. μέγιστον γὰρ δὴ τὸ διάφορον τοῦτο Ἑλληνικῷ στρατεύματι ἐγένετο, οἷς ἀντὶ μὲν τοῦ ἄλλους δουλωσομένους ἦκειν αὐτοὺς τοῦτο μᾶλλον δεδιότας μὴ πάθωσι ξυνέβη ἀπιέναι, ἀντὶ δ' εὐχῆς τε καὶ παιάνων, μεθ' ὧν ἐξέπλεον, πάλιν τούτων τοῖς ἐναντίοις ἐπιφημίμασιν ἀφορμᾶσθαι, πεζοὺς τε ἀντὶ ναυβατῶν πορευομένους καὶ ὀπλιτικῶ προσέχοντας μᾶλλον ἢ ναυτικῶ. ὅμως δὲ ὑπὸ μεγέθους τοῦ ἐπικρεμαμένου ἔτι κινδύνου πάντα ταῦτα αὐτοῖς οἰστὰ ἐφαίνετο.

THE INTELLECTUAL REVOLUTION

- (ii) Freagair
- trí cinn ar bith**
- de na ceisteanna seo a leanas. Gabhann deich marc le gach ceist díobh:- (30)

- (a) Déan trácht go hachomair ar na príomhimeachtaí idir an cath i gcuan Sioracús agus cúlú na nAithneach ó Shioracús ar talamh.
- (b) Dá mbeadh fuinneamh agus buanna Alkibiades ag Nikias, bheadh smacht ag na hAithnigh ar an tSicil. Déan an ráiteas seo a phlé go hachomair.
- (c) Tabhair cuntas gearr ar ról Gylippos sa bhriseadh ar na hAithnigh sa tSicil.
- (d) Scríobh nóta gearr ar **dhá cheann ar bith** díobh seo a leanas:-
na Hermai; Egesta; Demosthenes.
- (e) Mínigh modh πάθωσι agus tuiseal ὀπλιτικῶ a bhfuil líne fúthu sa sliocht thuas.

B.

- (i) Cuir Gaeilge ar: (50)

OI. πῶς εἶπας; οὐ γὰρ Πόλυβος ἐξέφυσέ με;
 AG. οὐ μᾶλλον οὐδὲν τοῦδε τάνδρός, ἀλλ' ἴσον.
 OI. καὶ πῶς ὁ φύσας ἐξ ἴσου τῷ μηδενί;
 AG. ἀλλ' οὐ σ' ἐγείνατ' οὔτ' ἐκεῖνος οὔτ' ἐγώ.
 OI. ἀλλ' ἀντὶ τοῦ δὴ παῖδά μ' ὠνομάζετο;
 AG. δῶρόν ποτ', ἴσθι, τῶν ἐμῶν χειρῶν λαβῶν.
 OI. κᾶθ' ᾧδ' ἀπ' ἄλλης χειρὸς ἔστερξε μὲγα;
 AG. ἢ γὰρ πρὶν αὐτὸν ἐξέπεισ' ἀπαιδίᾳ.
 OI. σὺ δ' ἐμπολήσας, ἢ τυχῶν μ' αὐτῷ δίδως;
 AG. εὐρῶν ναπαίαις ἐν Κιθαιρῶνος πτυχαῖς.
 OI. ᾧδοιπόρεις δὲ πρὸς τί τούσδε τοὺς τόπους;
 AG. ἐνταῦθ' ὀρείοις ποιμνίοις ἐπεστάτουν.
 OI. ποιμὴν γὰρ ἦσθα κάπὶ θητεία πλάνης;
 AG. σοῦ δ', ᾧ τέκνον, σωτήρ γε τῷ τότ' ἐν χρόνῳ.
 OI. τί δ' ἄλγος ἴσχοντ' ἐν χεροῖν με λαμβάνεις;
 AG. ποδῶν ἂν ἄρθρα μαρτυρήσειεν τὰ σά.

A WORLD OF HEROES

- (ii) Freagair
- trí cinn ar bith**
- de na ceisteanna seo a leanas. Tá deich marc ag dul le gach ceist díobh:- (30)

- (a) Cad as a dtáinig an Teachtaire? Cén fáth ar tháinig sé go dtí an Téibh?
- (b) Rianaigh an staid sa Téibh i dtosach an dráma agus mínigh cén iarracht a dhéanann Éideapús chun feabhas a chur uirthi.
- (c) Scan an **líne dheiridh** sa sliocht thuas. Marcáil na cainníochtaí agus ainmnigh an mheadaracht.
- (d) Scríobh nótaí gearra ar **dhá cheann ar bith** díobh seo a leanas:-
Teiresias; Kreon; an Cór.
- (e) Pléigh go hachomair cé acu an raibh Éideapús freagrach ar bhealach ar bith as a chinniúint féin.

4. Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Ní mór ceist **amháin** ar a laghad a roghnú as Roinn A, agus ceist **amháin** as Roinn B. Is féidir an **tríú** ceist a roghnú as Roinn A **nó** as Roinn B. (Tá tríocha marc ag dul le gach ceist díobh): — [90]

A.

- (i) Rianaigh go hachomair **trí** phríomhimeacht de chuid Chogadh na Peilipínéise tar éis gur theip ar an Sluaíocht chun na Sicile. Dar leat, an raibh an briseadh ar na hAithnigh dosheachanta? Tabhair cúis le do fhreagra.
- (ii) Scríobh nótaí ar **dhá cheann ar bith** díobh seo a leanas:-
Pulas agus Sfaictéiria; Agesilaus; Cath Mantinea; Cath Gaugamela (Arbela).
- (iii) Scríobh cuntas ar ghníomhréim Alastair Mhóir go dtí cath Issus, agus an cath sin san áireamh. Dar leat, cén bhreith a thabharfadh staraithe air dá mbrisfí air agus dá marófaí é sa chath sin?
- (iv) Déan cur síos ar na príomhghnéithe a bhain le sochaí agus le rialtas Sparta. Dar leat, cén fáth ar éirigh le Sparta chomh fada sin, agus cén fáth ar theip air sa deireadh?

B.

- (i) Tabhair cuntas ar shaol agus ar shaothar Eoiripidéas agus déan a thábhacht mar dhrámadóir a mheas.
- (ii) Déan cur síos ar na príomhthréithe a bhaineann le filíocht Hóiméarach agus déan tagairt don *Iliad* agus don *Odaisé* i do fhreagra.
- (iii) Míniú na príomhdhifríochnaí atá idir an t-ord Dórach agus an t-ord Iónach ailtireachta. Tig leat léaráidí a úsáid chun do fhreagra a léiriú.
- (iv) Tar éis breathnú ar fhótagraif **A**, **B** agus **C** thíos, freagair **dhá cheann ar bith** de na ceisteanna seo a leanas-
  - (a) Léiríonn Fótagraf **A**, dealbh le Praxiteles, Hermes leis an naíonán Dionysios. Déan trácht ar na gnéithe a idirdhealaíonn an dealbhóireacht seo ó dhealbhóireacht na Ré Ársa.
  - (b) Léiríonn Fótagraf **B** cuid de fhríos an Phartanón. Abair cad a léiríonn an fríos iomlán, agus mol cén fáth a n-éiríonn leis ó thaobh na healaíne de.
  - (c) Sainaithin cé acu an Dubhfhíor nó Ruafhíor é an vása i bhFótagraf **C**. Déan trácht ar éifeachtacht an léiriú a rinne an t-ealaíontóir ar an radharc (Cerberus á thabhairt go Eurystheus ag Heracles).

A

Baineadh Fótagraf **A** as Richter:
Handbook of *Greek Art*, Phaidon.

B

Baineadh Fótagraf B as Richter: *Handbook of Greek Art*, Phaidon.

C

Baineadh Fótagraf C as Boardman: *Greek Art*, Thames and Hudson.

LEATHANACH BÁN